

გაზეთის ღირებულება:

საბჭო-მოქმედი მიიღება:

თბილისში „დროების“ რედაქციის კანტორაში, მედიკ-
შეილის და კამ. სტამბაში, ხანის ქუჩაზე, ბუთოლის სხ-
ლში.
თბილისის გარეშე მცხოვრებთათვის აღესია: В. Тилишев, В.
контору редакци грузинской газеты „ВРЕМЯ“.
რედაქციის კანტორაში მიიღება ყოველ-გვარი განცხადება
სხვა და სხვა ენებზე. მასი განცხადების დაბეჭდვისათვის ჩვეულო-
ბრივს ასობით გაზეთის სტრიქონზედ, 8 კაპ.

ქრონოსი

საკოლონო და სალიტერატურო გაზეთი.

შინაარსი: — მმართველობის განკარგულ-
ბა: — უკანონო მმართველობის სენატისადმი. — პოლი-
ტიკა: — შინაგარე. — იტალია. — ტელეგრაფები. —
რამოდენიმე სიტყვა შესახებ პ. ბ. ჯორჯა-
ძისა. — ზიარგი მუშაქაძის ცხოვრება.

უკანონო მმართველობის სენატისადმი.

შეგუბებთ რა საკითხთ მისი იმპერატორების უმა-
ღლესობის ქვეყნის ნამდვირადი რწმუნებულის
მხარის გავლენის გადაწყვეტა თანხმად აღიარების
იმის მდგომარეობისა და იმ ცვლილებათა, რომელიც
ჩვენის იმპერიის სხვა კერძოებში მყოფთა სამსჯავროთა
და აღიარებულთა სასამართლო დაწესებულებათა
დაწესებულებებში მოგვიხდენია, ჩვენ, 1865 წელს, გუ-
ბარძანეთ მის უმაღლესობას, რომ შეეძინა ახალთა
სჯულთ-დებულებათა პროექტები ქვეყნის იქითის და
აქეთის მხარის დაწესებულებებზე. ამას შემდეგ, 1866
წელს 22 ნოემბერს, ჩვენ მიერ დამტკიცებულ იქნა
წეს-დება 1864 წლის სამსჯავრო დებულებათა შესა-
ტანათ ქვეყნის აქეთა მხარეში. შემოსენებულის ბრ-
ძანების ასარტულბლათ ახლა ქვეყნის ნამდვირადი შე-

მოიტანა ჩვენ განსახილველად მოფიქრებანი, რომ ახ-
ლად დაეწყო ქვეყნის აქეთა მხარის და სტავროპო-
ლის გუბერნიის გასამგებო ნაწილი.

განსაჯეთ რა ესე მოფიქრებანი სახელმწიფო რჩე-
ვაში, დავამტკიცეთ და გადაგვქვს მმართველის სე-
ნატში:

- 1) წეს-დება ქვეყნის ნამდვირადი უმაღლესს სა-
მმართველოზე;
- 2) წეს-დება ქვეყნის იქითის და აქეთის მხარის
საკანტონო-დამოქმდის ნაწილებზე;
- 3) წეს-დება, თუ რა რიგით უნდა დამტკიცონ თა-
ნამდვირადი, ან დაითხოვონ ქვეყნის იქითის და აქე-
თის მხარის გასამგებო დაწესებულებათა შინა.
- 4) სია თანამდებობათა ქვეყნის ნამდვირადი უმა-
ღლესს სამმართველოში, გუბერნიის, უზდის და ქა-
ლაქის პოლიციის დაწესებულებათა შინა ქვეყნის აქე-
თა მხარისა და ფორტის სამმართველოთა შინა, სამკურ-
ნალო და საკანტონო-დამოქმდის ნაწილებსა შინა ქვე-
ყნის აქეთის და იქითის მხარისა და სხვ.
- 5) შტატები სტავროპოლის აღიარებულთა დაწე-
სებულებათა შინა.

ამასთანავე გიბრძანებთ:

- 1) ქვეყნის იქითა მხარეში რომ ახლა ოთხი გუ-

ბერნია არის, იმათგან შეადგინოთ ხუთი, ესე ოგი გა-
აქეთით ახალი გუბერნია ბანჯისა, რომელიც უნდა შე-
დგეს ახლანდელის ტფილისისა, ბაქოსი და მრეწის
გუბერნიების ნაწილებიდან. ამასთანავე ქვეყნის იქი-
თის და აქეთის მხარის განყოფილება უნდა შე-
იკეთოს ქვემოხსენებულის და გვარათ:

- 1) სტავროპოლის გუბერნია უნდა გაიყოს სამ უხე-
დათ: სტავროპოლისა, პიატიგორსკისა და ნოვო-ზრი-
გორსკისა. ეს უკანსენელი უხედი უნდა შესდგეს პი-
ზლარის უხედის ნაწილისაგან, მეორე ნაწილი ამ უხე-
დისა პიზლარის ქალაქით თურთ უნდა შეირიცხოს ტე-
რგის მხარეში.
- 2) ქუთაისის გუბერნია უნდა გაიყოს შეიდი უხედათ:
ქუთაისისა, შორაპნისა, რაქისა, მსურგეთისა, ზუგ-
დიდისა, სენაკისა და ლენკორსკისა;
- 3) ტფილისის გუბერნია უნდა გაიყოს ექვს უხე-
დათ: ახალციხისა, ზორისა, ღუშეთისა, ტფილისისა,
მთლავისა და სიგნახისა;
- 4) ბანჯის გუბერნია — ხუთ უხედათ: ბანჯისა,
შახისა, ზანგზურისა, შუშისა და ნუხისა.
- 5) ბაქოს გუბერნია ექვს უხედათ: ბაქოსი, შუ-
ბანისა, შემახისა, მოგისა, ჯავათისა და ლენკორანი-
სა, და

6) მრეწისა ხუთ უხედათ: მრეწისა, ალექსან-
დროპოლისა, შიშაქისა, ახალ-ბაიურეთისა და ნახო-
ჩენისა.

ამ უხედების საზღვრების აღნიშვნა და შეცვლა
ქვეყნის ნამდვირადი მმართველობის ქვეშ უნდა იყოს;
ის ამ საქმეზე თვის განკარგულებას ქვეყნის კამიტე-
ტით გაცნობებს.

II ქვეყნის აქეთა მხარის ზოგიერთ გუბერნიებში
რომ უხედები უნდა შედგებოდეს იყო დაუფიქრო, ეს რიგი
დაუფიქრობა უნდა გაუქმდეს. რომელიც სიშორის გა-
მო, ან სხვა გვარის მცხოვრებლების გამო უჭირბო ყვე-
ლა საქმეში უხედის სასამართლოთა მიმართება, იმ
უხედების ნაწილებიდან ქვეყნის ნამდვირადი განკარ-
გულებით უნდა დაწესდეს განსაკუთრებული პოლიციის
საპრისტავები.

IV ქვეყნის აქეთა მხარის გუბერნიებში გუბერ-
ნიის სასამართლო და სახელმწიფო ქონებათა აღიარებულ
ბრძოლი გასამგებო უნდა შესდგეს ისე, როგორც საზო-
გადოთ იმპერიისთვის დაწესდა, მაგრამ იგივე განსაკუთრე-
ბული წესი კი უნდა დარჩეს, რომლითაც განისაზღვრე-
ბოდა ამ სასამართლოების მიმართება ქვეყნის ნა-
მდვირადი.

- 1) პირადი შედგენილება, ჯგუფური და კლასები და

გიორგი მუშაქაძის ცხოვრება.

(... .. შენი ცხოვრება:
დღიურ ლუქისთვის ტანჯვა, შრომა და მწუხარება.)
შეგუბებთ.

I.

შემოდგომა. 184... წლის მარამოხისთვის
დამოვიყვანე. ახლა კაცი პატარა თავისუფლათა
სუნთქავს ზაფხულის პაპანაქება სიციხეებისა-
გან განთავისუფლებული; კარგა ხანია, რაც
აგრილდა. მინდვრები, სიციხისაგან გადამხმა-
რი ახლა ხშირი ყუყუნა წვიმებისაგან აღიე-
ლიდნენ, აღაჟღერდნენ და წამოწმუნდნენ;
სხვა-და-სხვა მცენარეების ყვავილებმა აქ
იქ სიჭრელე შეურიეს ამ სიმწვანესა. მარი
სიტყვით ახლა, თითქო ბუნება გაახლებას აპი-
რებსო, ყველაფერი ისე გამოიცვალა. ახლა
ის საცხე იყო ყოველგვარი თავის სიკეთითა;
კაციც უხვით სარგებლობდა მისგან მოცემუ-
ლი ნაყოფებითა. ახლა ბუნების სიკეთე და
სისრულე ცხადაა სჩანდა. ამით ის იყო უკა-
ნასკნელსბრძოლაში დროების მიმოსვლასთან.
იმან ახლა თითქო იმისთვის შემოიკრიბა ყო-
ველგვარი თავის სიმშენიერე, რომ დროებას
თავი შეებრალოსო, რომელიც მაინც, რაც
შეიძლება, ცდილობს მალე მოკრუნხოს და
ჩამოაყრდენოს უკანასკნელად გაშლილი ფრ-
თები, ამ ბუნების მშენიერების გამო, რა-
საკვირველია, გახარებული იყო ყოველი სულ-
დამბულიც; ყველას კმაყოფილების და სიხა-
რულის ბეჭედი აჩნდა. ამ დროებში ერთ სა-
ღამოს უფრო სასიამოვნო შეხედულობას წარ-
მოადგენდა სურამის ტყიანი მთების ერთი
ფერდობი: აქ, ტყისა და მინდვრების განახლების
გარდა, ზემოთ მთებდამ მოსისინებდა ცივი
ნიაღვი და აგრილებდა არე-მარესა. ამისგან
ხეების ფოთლებს და ბალახებს მშენიერათ
გაქონდათ შრიალი, თითქო ერთი ერთმანეთს
„ღამე მშვიდობისას“ ეუბნებინათ. ზევით ცა-
მოწმუნდილი იყო, იქა სუფევდა სრული სიმი-
შვიდე და მყუდროება; მისი კამარაც მოკედი-
ლი იყო ურიცხვი ბუჩქნარისა ვარსკვლავებში-
თა, რომლებიც ერთიერთმანეთს ეჯიბრებო-

დნენ განათლებად. იმათგან სიმშვიდით და
სწრაფით ხან-და-ხან რაღაც გაელვარებული
დაეშვებოდა ხოლმე ძირისკენ და გაქრებო-
და მოუთვალავს სივრცეში. მატყერვლს ასე
ეგონებოდა, რომ ვარსკვლავები ამით ძირს
მყოფ მზადრე და ევრცლისფრათ მოელვარე
მთვარეს ეჩხუბებინათ, რადგანაც ეს უკანას-
კნელი იმათ განათებაში ეცილებოდა და ასა-
ხიზრებდა იმათ სიბუჩყურიალესა. ძირს კი, ტყე-
ში ბანგამბული ხმაურობა იყო: მშენიერის
ტუბილის ხმით ტუტუტუებდნენ ათასნაირათ
აკაკანებდნენ და ატრიალებდნენ თავიანთ
ხმას ბალახის ბუჩქებში მსხდომარე ტორღლე-
ბი; იმათ ბანს აძლევდნენ მრავალნი ტყეში
მსხდომარე ფრინველნი, განსაკუთრებით და-
უცხრომელნი ბინდის მომღერალნი მშვეები
და ჭიჭიანები; ტრედების ლულუნს და მწყრე-
ბის ჭყრილს ხომ თქმა აღარ უნდა. შორი-
დამაც, დაბურული მთების ძირიდან, მოის-
მოდა ირმებისა და შვლების ბლავილი; ამათ
ხმას ერთობა და ლამის აყრუებდა კიდევ
მეგობრებული ლამის მომღერალი ტურების
ჭყვილი. ეს სუყველაფერი ერთათ რაღაც
სამაჟურ მდგომარეობას წარმოადგენდა, მაშინ
რაღაც სიტკბოება და გარმონია სჩანდა, ასე
რომ რაც უნდა გულ-გრილი კაცი ყოფილი-
ყო ბუნების მშენიერებაზე, აქ მაინც ვერ
მოითმენდა, რომ ერთი ქართულათ არ წამო-
წოლილიყო ხის ძირში, შემოდგომის თივით-
ბალახზე და ყური არ ეგდო ბუნების ამ ნაირ
გარმონიულ ბასისთვის, არ დამტკბარიყო ამის-
თანა ცის მოკაზმულობის და დედამიწის შე-
მოხილობით. ახლა სწორედ აქ შეიძლება
გვეთქო ბუნებაზე:

ნეტაე თუ იყოს ღვთისა ქმნილება,
ბჭერეტდეს, არ იგონებს მან ნეტარებას.
მაგრამ ამ დროს ამავე ტყეში იყო ერთი
კაცი, რომელსაც ამისი დარდი არა ჰქონდა,
რომელსაც ნეტარების მაგიერ დარდი და ე-
რამი ჰქვალავდა და აწუხებდა. იმან ისე ამო-
იარა მრთელი აღმართი, რომელიც ორ ვერ-
სზე მეტი იყო, რომ სრულდებოდა არაფერიც არ
შეუწინებდას, მისი შემოდგომის უმაღლესი იმან

დაიხანა ვინაცა კაცი მხლებლებით, რომე-
ლიც ცხენებით საღაც მიეჭარებოდა. აქ წა-
მოუდგა იმას თვალწინ თავისი გარემოება, თავ-
ისი წარსული ცხოვრება, ასწონა, დასწონა,
შეუფარდა იმ კაცის ცხოვრებასა და მიეცა
ლრმა და მწუხარე ფიქრისა; ეს ფიქრი და მღე-
ლვარება ისე ღრმა და გამტაცებელი ისე შე-
ხუთული და შემჭლელი იყო თავისი გადა-
სავლების წარმოდგენითა, რომ იმის გული
სრულდებოდა ევრა სძლია ამისთანა მძლავრმა
ბუნების მდგომარეობამ. ის ამ სახით თავის
თავზე, თავის წარსულზე და მომავალზე ფი-
ქრით შეცული მოვიდა შინ და წამოწმუნა დე-
რეფანში. ბუღმა ევლარ შეუძლო, დარდი და
ეარამი ბალამიკით ყელში მოაწვა, გულმა
დაუწყო ძვრა, იმის მღელვარების სიმძლავ-
რემ გადმონებდა და აქამდის ენა გამშრალ
კაცს დაწყებინა ხმა-მალა ლაპარაკი; იმან
წამოთქვა თავისი ცხოვრება მოკლე სიტყვებ-
ში, რომ ამით ეგება ცრთოდენათ მაინც გა-
გრილებოდა გულის მღელვარება:

„ღიღება შენთვის ღმერთო, რომ შენი გზა
გამოუკვლევია!“

მეყენახე ისეთი რიგი და წესი დაგიდგენია,
რომ ზოგი სულ ჯაფაში და წვალბაშია. ახა
რა არის ჩემი ცხოვრება? — ჩემი სიცოცხლე
დამწარებელი არის. სწორედ მრთელს ჩემ
ცხოვრებაში ისეთი დღე არ შემხვედრია, რომ
თავისუფლათ ამოიქაროს და მეთქვას! ახლა
კი აღარა მიშავს რა, აღარაფერის დარდი აღ-
რა მაქვსო. მრთელი ჩემი სიცოცხლე სულ
ჯაფაში და შრომაშია, წვალბაშია და მალბი-
ელი კი არავინა მყავს და არცაა მე მაქვს
რამე ხელში. ღმერთმა ხომ იცის, რომ არა
ვლოთობ, გულ-ხელ დაკრეფილი უსაქმოდ
არა ვხეივარ; თითქო რაც შემიძლიან, რაც ჯა-
ნი და ღონე მაქვს, ვმუშაობ, ვალეკებელი
ვამეცხივით მივეწევი ჩემი ცხოვრების უღელ-
სა, მაგრამ ახა რის პატრონი ვარ? პაცი რომ
შრომობდეს, მუშაობაში გულდვიდს იყრე-
ვინებდეს და შრომობის ნაყოფი კი ხელში
არა ჩნებოდეს რა,..... — სრულდებოდა უიღბლო
კაცი ვარ. ჩემი სიცოცხლე ნაკლულევანება-

ში და მწუხარებაში ილიევა. აი თუნდა წრე-
ულს, მრთელი წელიწადი მოსენება არა შექ-
ნია, ჩემი ფეხი და ხელი არ დამდგარა, დღე-
სა და ღამეს ჩემთვის გარჩევა არა ჰქონია,
მაგრამ აი, ესლა მოსავლიდან: იმდენი არ
დამჩრა, რომ ზამთარში გამოვიკვებო ჩემი
ცოლშვილით და ტანი შევიმოსო. წყველ
ოცდა ათი დღის ნახნაფ-ნათესა მქონდა — ათი
დღისა ქერი და ოცისა ჰური. მერს გამოუ-
ვიდა 100 კოდი და პურსაც 200-ს კოდადინ;
ღვთის წინაშე მოსავალს ვერ დავმდურებო,
კარგი მოსავალი იყო; მაგრამ ახა მე საწყალს
და საუბედუროს რა დამჩრა აქედგანა? — მერ-
დგან ოცი კოდი ბატონს (!) მივეცი ღელა-
შია, ოცი კოდი თესლათ ავიდე, ათი კოდი
მენახერეს, დალაქსა და მღელდეს მივეცი.
ხუთი კოდიც იასაულის ცხენებისთვის და მღ-
ურავებზეც სამუხლისთავოში გამომართეს.
ღანარჩენიც სამთუმან ნახევრათ ძლივს გავე-
დე, რომ ამით სამკალი ვალი გამეტუშვებო-
ნა; იქიდგან ცხენებისთვის საქმელიც ვერ გა-
დავარჩინე, რომ ზამთარში არ დამეზოცნენ.
პურიც ამ ნაირათ გამომეცალა ხელიდან; ორ-
მოცი კოდი ღელაში მივეცი; ათი კოდი მღ-
ვდელსა, დალაქსა და მოურავს სამუხლისთა-
ვოში, ათი კოდიც მენახერებს ძროხებისა,
კობულების და ცხენების შესანახავათ; ოც-
და-ათი კოდი სათესლეთ გადავდე; ოცდაათ-
ხიცი ყმაწვილებს გუზგაზე (შვილები ჰყვან-
და სასწავლებელში); დანარჩენიც მეორე წლამ-
დის ძლივს გამომეკვებავს. ახლა სახელმწიფო
ხარჯიც უნდა შევიტანო, მოჯამაგირებებსაც
ხომ გასტუმრება უნდათ — იმათ რაღა მიეცე?
რა ექნა და რა შევიქცე? — გამოვიტხოვლიშოთა-
ვიშო? — ტან-საცმელიც რომ აღარცა მე მაქვს
და აღარც ჩემი ცოლშვილს, ეს ტრეფელი ტა-
ნი რითი შევიმოსო? ახლა ეს კოდიც შევი-

(*) ეს მოთხრობა, როგორც შემოსენებულია, გაუ-
ვის გავილი დროებას და ხელმწიფის მოწაღებით
ბატონ-ყმობის ვათების შემდეგ გლეხობის მდგომარე-
ობა და ცხოვრება დღე-დღეზედ გაუმჯობესებაში, და
წარმატებაშია.

რიგ-რიგობა თანამდებობათა განსაზღვრებიან ამ უქაზის VI მუხლის თანახმად.

2) საქმენი, რომელიცა შეეხება სახელმწიფო სოფლების კეთილ-მდგომარეობათა, ამ სოფლების საზოგადო გამგეობასა და იმ სახელმწიფო გლეხებზე თვალყურის დაკვირვას, რომელნიც სახლობენ ბეგების, ალაღ-რების, და მალქოდარის მიწებზე, აგრეთვე რომელნიც შეეხება სახელმწიფო ქონებათა არ შეტანილთა სახელმწიფო ქონებათა უწყებაში, ის საქმენი გუბერნიის სასამართლოებში მოგროვდებიან.

3) ამ გუბერნიებში განსაკუთრებულს გამგებლებზე რწმუნებულთა სახელმწიფო ქონებათა გამგეობა დამოკიდებული იქნება გუბერნატორებზე და სახელმწიფო-ქონებათა შესახებელნი ყველა საქმენი, რომელიცა ითხოვენ დამტკიცებას და ნება-რთვას, გამგებელთა მერ წარედგინებიან გუბერნატორებს და შესრულდებიან იმათის გადაწყვეტილებისამებრ.

4) საჯარო საგნების იჯარით მისაცემთ, სახელმწიფო მიწების, ტყეების და სხვა სახელმწიფო საგნების და ქონების განსახილთა დაკრება უნდა მოხდეს გუბერნიის სასამართლოებში. ამ დაკრებაზე დაესწრება ხოლმე სახელმწიფო ქონებათა გამგებელი.

V. უზღდის და ქალაქების პოლიციები ქაქასიის აქეთა მხარეში უნდა დააწესონ ქვემოხსენებულის წესების და გვარათ.

1) პოლიციური თვალყურის დევნება უზღდებზე, იმათივე მყოფს დაბეჭდვით და იმ ქალაქებზე, რომლებშიც განსაკუთრებული, დამოუკიდებელი უზღდის სასამართლოები არ დაწესდნა, ის პოლიციური თვალყურის დევნება უზღდის ნაჩაღნიკების ხელში იქნება.

2) ამ ნაჩაღნიკებს მიეცემა ის უფლება და მოვალეობა, რომელიც ეკუთვნის საზოგადო დაწესებულებების ისრაფნიკებს და უზღდის პოლიციის სასამართლოებს. ამისგარდა იმათვე მიენდობათ სახელმწიფო ჯარის შესახებელი საქმის წარმოება და ანგარიში, აგრეთვე თვალყურის დევნება სახელმწიფო მოსახლეობაში.

ლიც (გასათხრავარი ქალი ჰყვანდა) რომ სახლში მიზის, ამასაც ხომ გათხოვდა უნდა, და მაშასადამე მზითევი და ქრთამი; უფულოთ და უმზითოთ ვინ გიყი ოხერი წაიყვანს!—სად რა ეიშოვო? მართალია ეახს კარგათ ასხია, მაგრამ ბევრი-ბევრი შეიდი საპალნე გამოვიდეს (საპალნე ასი თუნგია); აქედან რაი საპალნე კულუხში უნდა მიდეს, დანარჩენი რომ გაეყიდოს, განა რა შესდგება?—შაწვილებს არცკი ეყოფათ ხარჯის ფულათ. მინ ჩამოსთელის კიდევ რამდენი საქიროება მაქვს? საიღამ და რით გაუძღვე ამოდენა ხარჯს, რომელიც ჩემთვის მიუცილებლად საქიროა; როგორ უნდა გაეისარჯო, რომ ჩემი საქიროება დეკამყოფილო? ზამთარში მაინც გაჩნდეს რამე მუშაობა, რომ ურმები ვამუშავო და ამით ვალევი მაინც ეგება გაეისტუმრო; მაგრამ ამისთანა მივარდნილს ადგილში საიღამ რა მუშაობა გამოჩნდება? ღმერთო, განა ყველანი ამისთანა გაჭირვებაში და ნაკლულევანებაში არიან! მანა ყველა ჩემსავით შემოსავალს გასავალს ვერ უფრდებს! მანა ყველანი ესე ჩემსავით გაწვალბებულები არიან ცხოვრებისაგან! ღაილოცას, შუალო, შენი სამართალი, რა იქნებოდა, რომ ჩვენსედაც მოწყალეების თვალთ გადმოგვხედნა! მანა ჩვენც შენი გაჩენილნი არა ვართ?!

მანა ვინ არის, მკითხველო, ჩვენ ცხოვრებაში ესე დაჩაგრული, ისე ბედისა მომღურაი? მანა ჩვენისთანა ღეთისა და ხალხის მადრიელ ხალხშიც იპოვება ამისთანა უმადური კაცი? არ გვერამ? ღიან ძნელი დასაჯერებელია, თუ ყუთუტის მუთაქებზე და ანხვერდის მდინეებზე გასაბეჭავებულ სახლებში განისვენებ; დიან ძნელი დასაჯერებელია, თუ შენ ღღეში შინადამ გარეთ არ გამოსულხარ, ბარისა და ნიბის ხმარებისაგან ხელის გულზე და მზისაგანაც ცხვირზე ტყავი არ გადაგქრობია—ამისთანა კაცებისათვის ეს სამღურაი გაუგებელია. მაგრამ განა აგრე იშვიათია ჩვენ ცხოვრებაში ეს გოდება, რომ არ გავგვოს, განა ცოტა ესეთ ძნელათ მოსაწევლებელს გაჭირვებაში მყოფი? მაშასადამე

ქონებათა და ტყუთა ზედა, რომელიც არ გამხდარა სახელმწიფო ქონებათა გამგეობის უწყების საგნათ; გარნა ფორტის სტანციების მართვა, რომელიც აქაღის პოლიციის ეკუთვნოდა, ამიერიდან საფორტო უწყებაში შედის და იმის მოვალეობა შეიქნება სტანციების, როგორც შინაურს ხარჯზე თვალყურის მიქცევა, აგრეთვე ფორტის სტაციის სადგომების სუფათა დაკრება.

3) რაკი ქაქასიის აქეთა მხარის უზღდების უჩაღნიკებათ დაყოფა შეიცვლება, უზღდის ნაჩაღნიკები იმოქმედებენ იმათ ხელქვეითის პოლიცის მოხელე კაცებისა და სასოფლო გასამგებოს საშუალებით მთელის უზღდის სიერცხე, გარდა იმ ადგილებისა, რომლებისათვისაც, ამ უქაზის II მუხლის ძალით, დაინშნებიან საკუთარი პოლიციის პრისტავები; მაგრამ ეს პრისტავები უზღდის ნაჩაღნიკებს უნდა ემორჩილებოდნენ და იმათ უფლებადნენ მასლობლად იმათის თვალყურისა და ხელმძღვანელობის ქვეშ.

4) ქალაქის შემოსაღზე და გასავლზე თვალყურის დასაქრათ იმ ქალაქებში, სადაც ცალკე ქალაქის პოლიცია არ არის, უზღდის სასამართლოებში იქნებიან დეპუტატები ქალაქის საზოგადოებისგან ამორჩეულნი დადგენილის წესისამებრ.

5) ქალაქის პოლიციები უნდა გაეყვნენ იმ კანონებისამებრ, რომელიც საზოგადოთ იმპერიაში მოქმედებდა, როგორც პოლიციებისტრები, აგრეთვე უზღდის ნაჩაღნიკები ქალაქის პოლიციის გასაგებლათ უნდა ხელმძღვანელობდნენ იმ დროებითის წესებითა, რომელიცა დეპუტატებით 1862 წელს 25 დეკემბრის პოლიციის დასაწყობათ. (მუხლ. 2, 4, 5, 7-9, 11-14, 16 (პარაგ. 3), 22-24, 25 (პარაგ. 3, 5, 7, 10 და 12) 26-31).

6) სამკურნალო ნაწილი ქალაქებში და უზღდებში დაწესდება საზოგადო კანონების თანახმად.

VI. ძლახები და რიგ-რიგობა თანამდებობათა და ქაქასიის ნამესტნიკის უმთავრეს სამმართველოში, გუბერნიებში, უზღდებში და ქალაქის პოლიციის დაწესებულებებში.

მე ზემოთ მოლაპარაკე კაციც არა ყოფილა უცნო და შორეული. ღიან, ეს გახლდათ მრავალი ნაკლულევანების და მწუხარების მომთმენი გლეხი კაცი ბიორგი მუშაკად.

ამ დღეს ეს ბიორგი დღის ირაყრადიდან დაწყებული კარგა მოზინდებამდის ტყეში იყო, გუთნისთვის იარაღი მოსჭრა და დათალა, რადგან ხენა მოახლოვებული იყო; საღამოზე დაღალულ-დაქანცულმა ცალკე მუშაობისგან და ცალკე შიმშილისგან, რადგანაც ხმელა პურის მეტი არა წაუღია რა, გაიღო მხარზე ცული და შემოუდგა აღმართსა შინ ამოსასვლელათ. ამ დროს შეხედრილი კაცი გახლდათ მისი ბატონი.

II. ბიორგის ენაობა გაგძლებული და გაჭრელებული არ იყო; სურამის მთის ფერდობზე არის გადმოფენილი ერთი სოფელი ნ. ბიორგი ამ სოფლის მცხოვრებელი იყო და გახლდათ შვილი ბასილა მუშაკადისა, რომელიც ძალიან ერთგული ყმა იყო თავის ბატონისა და რომელსა ბატონის თავი დაოჯახობა თუ თავის თავზე უმეტესად არ მიიჩნედა, ნაკლებათ მაინც აღარა; ბატონის უბედურებაც და ბედნიერებაც ბიორგის მამას გულ-მოდგინე თანამგრძნობლობათა ხდიდა; ერთი სიტყვით ნაქები ყმა იყო თავის ბატონისა და ბატონიც მოწყალეების თვალთ უყურებდა იმას, რაც ძალიან იშვიათი იყო გავლილ დროში. ეს იყო მიზეზი, რომ ათი წლის ბიორგი, მამის ხეყვნიტ და მუდარებით, ბატონმა ვილაცა ოსტატს მიაბარა, რომ წიგნი ესწავლებინა; იმას უნდოდა, რომ ბიორგი შემდეგ იმის კარის მოვლათ გამხდარიყო. ბიორგიმ ძალიან ნიჭი გამოიჩინა სწავლაში; ხუთი თუ ექვსი წელიწადი დაჰყო ამ ოსტატთან და ისე გაიკეთა წიგნი, რომ დაკვნობასაც აპირებდა, მაგრამ ამ დროს მამა მოუკვდა, იმას გაჰყვა დიდი ბატონიც და ბიორგის ბედის ჩარხიც უკუღმა დატრიალდა—ახლაგანდა ბატონმა ნება აღარ მისცა დიაკენობისა. მწარეთ წელი მოსწყევტა ბიორგის ამისთანა გარემოების შეცვლაში; სახლკარია

ბულებათა შინა ქაქასიის აქეთა მხარის თანამდებობის პირებისათვის ჯამაგირი, აგრეთვე, ფორტის სამმართველოში, სამკურნალო და საკარანტინო-დამოჭრის ნაწილებში ქაქასიის იქითის და აქეთის მხარისა, მინამ ამ დაწესებულებებზე სრული შტატები არ გამოიყენებოდა და დანდინდნენ ჩვენშიც დამტკიცებულის სისამებრ; ამასთანავე ქაქასიის ნამესტნიკს უნდა მიენდოს, როგორც საქირო დაინახოს, ისე გაანაწილოს დაწესებულებებში: 1) იმ პირების რიცხვი, რომელიცა VI კლასის მომტრონი არიან, და თანა საკანცელარო და საშინაო ხარჯისთვის; გარნა იმ საზოგადო თანხას კი არ უნდა გადაეხდოს, რომელიცა თითოეული სამართველობის სიით არის დანიშნული; 2) მოსახალხურ პირებს ჯამაგირი იმდენი უნდა დაენიშნოს, რამდენიც შეესაბამება ადგილის მოთხოვნილებას და მართალ საჭიროებას, მაგრამ იმაზე მეტი კი არა, რამდენიც საოკლადო სიაშია ნაჩვენები.

VII. დავრილებითნი კანონნი ქაქასიის იქითის და აქეთა მხარის მასამგებო დაწესებულებათა შინაგანს დაწყობილებათ, საქმეების განაწილებათ იმათ შორის, საქმის წარმოებაზე და საკანცელარო რიგზე, აგრეთვე ურთიერთ მიპართობაზე (отношение), მოვალეობაზე და თანამდებობის პირთა პასუხის გებაზე, უნდა დადგინდეს ნამესტნიკის მასლობელ მხედველობისა მეტრ და ამ განზრახვით უნდა მიენდოს მას მის ქვეშევრდობათა დაწესებულებათა ხელსამძღვარელ საქირო ნაკაზი და ინსტრუქციები დასამატებლათ და განსაკუთრებლათ ახლა გამოცხადებულთა წეს-დებათა, ამასთანავე ყურადღება უნდა მიექცეს იმაზე, რომ იმათი კანონები ყოველისფერში თანახმა იყოს მხარეში მოქმედება დაწესებულთა, რომელიცა ჩვენის უფლებით დამტკიცებულ არიან.

VIII. ახლანდელი უქაზი ჩენი და მასთან დამტკიცებულნი დაწესებანი, შტატები და სიები უნდა შეიცანონ მოქმედებაში 1868 წლის 1-ლს იანვრიდან, მაგრამ იმათი საქმეში თანდათან შეყვანა კი ნაშე

ნობისა ახლა იმან არა იცოდა რა; წიგნი იყო აქამდის მისი საქმე და ამას უბეჯითებდა—სხვაში ყველაფერში სრულებით გამოუცდელი ბავშვი იყო, და არც წლოვანება ჰქონდა დიდი. ჰმისგამო იმას მეტის-მეტათ უძნელდებოდა სახლში დაბრუნება და ოჯახობისთვის ხელის მოკიდება და მოვლა, თანაც თავისი ამირჩეული და გაკვირილი გზის დაცემა უწყლადეა გულსა. ილაჯი აღარ იყო, უნდა დამორჩილებოდა თავის ბედსა, როგორც ის იმანდა და დაბრუნებულიყო თავის სახლში.

მსე გამოვსალმა ბიორგი თავის ოსტატს და გასწია შინისკენ, სადაც ის მოელოდა, ენის, რამდენს შრომას და წვალებასა. ბიორგი მოვიდა სახლში და ოჯახობას მოჰკიდა ხელი. მართალია მისი მამა ძალიან ღარიბი არა ყოფილა, ცოტადენი სარჩო ქონება დარჩა, მაგრამ ამასთან შესანახებეც ბევრი დარჩენ. ამან შეაფიქრა ახლაგანდა გამოუცდელი ბიორგი; სთქვა გარჯა მეჭირვება და გულიანათ მოჰკიდა ხელი სახლკარიანობის მეურნეობასა. როგორც მოგვხსენებთ, პირველი ბიჯი ყოველ საქმეში ძნელია. ბიორგისაც ძალიან გაუჭირდა ოჯახობის გაძლოლა: სახნავთ წავიდოდა, ნახევარზე მეტი დრო უნდა მოცდენილიყო, მანამდის ან გუთანს მოაწყობდა და ან კარგს კვალს მისცემდა. ტყეში წავიდოდა, —აქაც ნახევარზე მეტი დრო ეკარგებოდა იარაღის ძებნაში და ამორჩევაში; იარაღის გაკეთებას დადებოდა—აქაც რამდენსამე ხეს გაუჭებდა და შრომაც ფუქით ჩაუვლიდა, მანამ მოაგვანებდა და გაკეთებდა რასმეხერინასა. შოველს საქმეში დროცა და შრომაც ბევრი ეკარგებოდა, მაგრამ ის მაინც ენერგიას არა ჰკარგავდა; ის ისე ებრძოდა თავის საქმეს, თავის საქიროებას, როგორც გამოჩენილი მამაცი თავის მეტრს. მართალია ხანდისხან, და უფრო ხშირათა, დაძლივდა ხოლმე, მაგრამ იმდეს მაინც არა ჰკარგავდა, რომ მეორეთ კარგათ წაუფიქრებდა საქმე, როგორც ახლაგანდას და გამოუცდელს

სტნიკს მიენდობა იმის მასლობელ მხედველობისაგან და იმ ზომისამებრ, რამდენი საშუალება იქნება გვენება, ხოლო ამასთანავე თუ რაიმე იქვი (недоумение) და დაბრკოლება წარმოადგა, რომელთა ახსნაც სჯულდებითი როგორი საქირო არ იქნება, უნდა საკუთარის უფლებით ახსნას, ჯეროვანის მიწვრთმევითა იმის ხელქვეითს ადგილმდებარე და პირებთან.

IX. ამასთანავე ჩვენშიც მინიჭებული უფლებით ქაქასიის ნამესტნიკისგან სხვა-და-სხვა დროს 1856 წლიდან გამოცემულნი განკარგულებანი იმ საგნებზე, რომელიცა ახლანდელი სჯულის-დებით განიმარტებიან, უნდა შეირიკონ გაუქმებულთა, მაგრამ ყველა ის დადებულებანი ქაქასიის იქითის და აქეთის მხარეზე, როგორც ისინი, რომელიცა 1857 წელს გამოცემულს სჯულთ-კრებაში იმყოფებიან, აგრეთვე ისინიც, რომელნიც გამოიცნენ დასამატებლათ და იმათ შესაცვლელად და რომელიცა ამ სჯულთ-დებით არ გამოიცვლებიან, ისინი უნდა დარჩნენ უწინდელათვე შეუცვლელნი; ამ შემთხვევაში ყოველგვარის დაბრკოლებისა და გაუგებლობის მოსაშორებლათ უნდა მიენდოს საკუთარის ჩვენის კანცელარის მეორე განყოფილებას, რომ ის დაუყოვნებლივ ქაქასიის ნამესტნიკის თანხმობით შეუდგეს 1856 წლის სჯულთ-კრების II ტომის მეორე ნაწილის პირველისა და მეორე წიგნის შეცვლას და იმათის ახალ-გამოცემას, მაგრამ იმ პირობით კი, რომ ყველა ზემოხსენებულნი დადებულებანი ჯერეთ მოისახროს ახლანდელს უქაზთან და კანონებთან. საკუთარის ჩვენის კანცელარის მეორე განყოფილება გამოირიცხავს რა ყველას, რც შეცვლიდა და ძალა დაკარგავა, ზემოხსენებულს წიგნებში ჯეროვანის სისტემით ჩასწერს ქაქასიის იქითისა და აქეთა მხარეში მოქმედს დაწესებულებათა კრებას.

მართებული სენატი ამის ასასრულებლათ მოახდენს ჯარაჟს განკარგულებას.

ნამდვილზე მისის იმპერატორის დიდებულების საკუთარის ხელით მოწერილია

პეტერბურგი. „ალექსანდრე“ 9 დეკემბერს 1867 წელს.

იმას ყველაფერი უნდა ესწავლა. ჯერ არაფერი იცოდა, და ამ ყველაფერს ის მარტოკა ებრძოდა; სხვის შემწივობას და სწავლებას არა თხოვლობდა; და საკუთრივითაც ეს იყო, რომ მანამდის საქმეს არ დაასრულებდა, მანამდის არ ჩამოეშვებოდა; დღაცა და ღამაც იმისთვის ერთი იყო; იმას ბევრი ღამე გაუთენებია და ღღე დაუღამებია უძილოთ და უქმელათ საქმის ბრძოლაში. ხშირათ დედა ეტყოდა ხოლმე: რა არის, შვილო ბიორგი, რომ აგრე თავს იკლავ მუშაობაში, დიქირე ქირითა და სხვას გააკეთებინე; შვილო, ჯანს გაუთხოხილდი; ხომ გახსოვს, რომ მამაშენი აგრე თავს არ იკლავდა, მაგრამ ღეთის მოწყალეობით კი ესცხოვრობდით, ნაკლულევანება არაში გექონია.

— რა ექნა, დედა, ეუბნებოდა ბიორგი, სხვა რომ დავიქირაო, იმას ფული უნდა და მე ვინ მომცა ფული? თუნდ ფულიც ვიშოვო, მაშინ მე გულ-ხელ დაკრეფილი უნდა ვუყურო? არა დედი, ჯანი მაქვს ეიმუშავე; თვლი მაქვს-ეხედე, კუთა მაქვს-მოვი-საზრებ და მოვახერხებ. მართალია, ხანდისხან საქმე გამიფუტებდა ხოლმე, მაგრამ რაფუყოთ, მღვდელსაც კი შესცდებდა ხოლმე ერთი ალილუია. მანამ ჯანი მაქვს, გავირჯები; სარჩო გვინდა, შენახეა გვინდა. მტერი გეყავს, მოყვარე გეყავს—ყველას დახვედრა და გაძლოლა უნდა.

მართალია, ბიორგის და მის დედას ხშირათ მოსდიოდათ ხოლმე ამ გვარი ლაპარაკი, მაგრამ მაინც ყოველ საქმეში დარიგებული და გზის მაჩვენებელი ეს უკანასკნელი იყო. მს როგორც ხნიერი, მეტის მნახველი და გამოცდილი დედაკაცი, ბიორგის კარგს შემწეობას აძლევდა საქმით თუ არა, სიტყვით მაინც. ამისთვისაც ბიორგის ძალიან უყვარდა თავისი დედა და ყოველის ღონისძიებითა ცდილობდა, რომ ამას უპატრონობა არ დასტყობოდა. შოველი მისი სიტყვის და რჩევის აღმასრულებელი იყო, რასაკვირველია, თუ ეს არას აწებდა მის ცხოვრებასა. მართი სიტყვით საყვარელი დედა-შვილი იყვნენ. ნაკლებათ არც წერილ გოგობიქებზე ზრუნავდა, რომლებიც მისი ძმები და დები იყვნენ.

(შემდეგი იქნება).

II. (*)

1866 წელს 22 ნოემბერს დადგენილია რა წეს-
დება სამსჯავრო დებულებათა (судебные уставы)
შესატანად ქვეყანის-აქეთა მხარეში; ქვეყანის ნ.მესტ-
ნიკმა წარადგინა დაწერილობით თვის მოსაზრებანი, თუ
რა წესით უნდა შეიტანონ ხმარებაში შემოსენებული
დებულებანი აღნიშნულს მხარეში.

მანუხილობთ რა ესე მოსაზრებანი სახელმწიფო რე-
ვიაში, დადგენილი ქვეყანის აქეთა მხარის სამსჯა-
ვრო დაწესებულებათა (учреждения) დროებითი
შტატი და ამასთანავე გიბრძანებთ: 1864 წლის 20
ნოემბრის სამსჯავრო დებულებანი და ქვეყანის აქეთა
მხარეში ამა დებულების შეტანაზე წეს-დება შეიყენოს
საქმეში 1868 წლის 1-ლს იანვრიდან ქვემოხსენე-
ბულის საფუძველით:

1. ტფილისის სამსჯავრო პალატის მხარა ჯერჯე-
რობით უნდა შესდგეს ამ გუბერნიებისგან: სტავროპო-
ლისა, ტფილისისა, შუთისისა, ბაქოსი, მრეწისა და
მანჯისა.

2. ჩვენმიერ დამტკიცებულის შტატისამებრ სამსჯა-
ვრო პალატა და იმის ხელქვეითი მხარის სამსჯავროები
შესდგებიან, ხოლო სააროკურობო მოხელენი აგრეთვე
მომრიგებელნი მსაჯულნი (мировые судьи), იმათი
თანაშემწენი და სხვა მოხელენი დაინიშნებიან.

3. რაკი ახალი სამსჯავრო დაწესებულებანი გაიხს-
ნებიან ქვეყანის აქეთა მხარის გუბერნიებში, უფლის
და გუბერნიის სამსჯავროები, აგრეთვე სისხლის სამარ-
თლოს და სამოქალაქო სამართლის პალატანი გაუქმდ-
ებიან, გაუქმდებიან აგრეთვე ტფილისის საკომერციო
სასამართლო (კამერჩესისუდი) და შუთის საქალაქო
რატუშა.

4. ყველა საქმეში, წარმოებულნი გაუქმებულ სამს-
ჯავრო ადგილებში, რომელნიც მხოლოდ კერძოობითის
პირის ჩაგვლით დაწესებულან და დათავებულან შერი-
გებიან, თუ რომ ისინი, როგორც რიგია, ისე არ და-
წყებულან, ან თუ იმათი სამსჯავრო წარმოება ჯერ
არ დიუწყით—ყველა ამ გვარი საქმეები მოიპოვან; ხო-
ლო მოდევნო კი სიმართლე მიეცეთ ხელახლათ დი-
წყონ ეს საქმეები ახალს სამსჯავრო დაწესებულებათა
შინა. ყველა სხვა სისხლის საქმეები, რომელთაზედა
ჯერ პირველი ხარისხის სამსჯავროს გადაწყვეტილება
არ მომხდარა, დაურიგდება მხარის სამსჯავროებს და
მომრიგებელ მსაჯულებს თანაშაღ წეს-დებულებისა ქვე-
მდებარობის შესახებ (подсудности), რომელიცა გან-
მარტებულია 1864 წლის 20 ნოემბრის დებულებათა
შინა და წესდებაში, რომელიც გამოიცა 1866
წელს 22 ნოემბრის.

5. სისხლის საქმეთაგან, რომელნიც დაერიგებათ წი-
ნა მოტანილ სტატისამებრ ახლათ სამსჯავრო ადგი-
ლებათა და, რომელიც ექვემდებარება მხარის სამსჯა-
ვროების განხილვასა და გადაწყვეტას, ის საქმეები წი-
ნაპირველათ პროკურორებს უნდა მიემართნენ და იმათ-
გან მიეცემა შემდეგი მიმართულება, 510 და შემდგ-
ომთა სტატისამებრ სისხლის სამართლის წარმოების
წესდებისათა: სხვა საქმეები ექვემდებარებიან ახალს გან-
ხილვის განკუთვნილობით, იმ წესით, რომელსაც განსა-
ზღვრენ სამსჯავრო წეს-დებანი მომრიგებელ მსაჯულ-
თათვის.

6. გაუქმებულს სამსჯავრო ადგილებში წარმოებული
სამოქალაქო სამართლის საქმენი, განხილვის გასაგრძე-
ლებლათ და გადაწყვეტისათვის გადაეცემა უფლის სამს-
ჯავროდგან (უფლის სუდიდან) მომრიგებელ (საჯულებ-
სა (მიროვი სუდიებს), გუბერნიის სამსჯავროებიდან,
პალატაგან სისხლისა და სამოქალაქო სამსჯავროსათა
(палата уголовного и гражданского суда) და
საკომერციო სამსჯავროდგან (კამერჩესის სუდიდან)—
სამხარო სამსჯავროებში. ამათგან ის საქმეები გამოი-
რიცხება მხოლოდ, რომელზედაც სადავო არაგები ჯერ
არ უქონებიათ პასუხის მგებელისათვის ან თვით საქ-
მის წარმოება კუთვნილის წესით არ დაწყებულა, ესე
იგი დაწყებულა მოდევნო მხრით წარუდგენლათ ფო-
რმალურის სადავოს არხისა. ამ ორ შემთხვევაში საქ-
მის წარმოების გავრცელება შეწყდება და მიეცემა მო-
დავეთ სიმართლე ხელახლათ დაწყონ საქმე ახალ სამს-
ჯავრო ადგილებში ახალს სადავო არხების შეტანით.

7. სამოქალაქო საქმეების წარმოება პოლიციურ აღ-

(*) ამ უქაზის თავი წარსულს ნუმერში იყო და-
ბეჭდილი და, რადგან იქ ზოგიერთი შეცდომები მოხ-
და, ამისთვის ვარჩით იმ თავის ხელ ახლა დაბეჭდა
ამ ნომერში შესწორებით.

გილებში და სჯულით დაწესებულ სამედიატორო სამს-
ჯავროებში მოიპოვება და მოდევნებს მიეცემათ სიმართ-
ლე განაზღვრენ ეს საქმეები ახალ სამსჯავრო ადგილ-
ებში სადავო არხის შეტანითა.

8. სამოქალაქო საქმენი, სტატის 6 საფუძველით
გადატანილი მომრიგებელ მსაჯულებთან და სამხარო სამს-
ჯავროებში, და აგრეთვე სისხლის საქმენი, რომელზე-
დაც პირველ ხარისხის სამსჯავროში გადაწყვეტილება
მომხდარა, განხილვისთვის განგრძელდებიან და გათა-
ვდებიან ძველ წესზე იმ რიგით, როგორც გამოცემულია
1865 წელს ოქტომბრის 11-სა წესის სამართლის წა-
რმოებაზე და საქმის წარმოებაზე ძველის წესის სამსჯა-
ვრო ადგილებში და გარდაეცემათ თანამდებობა გაუქმე-
ბულ უფლის სამსჯავროებისა ადგილობრივ მომრიგებელ
მსაჯულებსა, ხოლო თანამდებობა საკომერციო სამსჯა-
ვროსი, გუბერნიის სამსჯავროებისა და სამსჯავრო პა-
ლატებისა გადაეცემათ სამხარო სამსჯავროსათა.

9. ბრდა შემომტანილობა დებულებათა, ქვეყანის
აქეთის მხარის წარმოებაში შეტანის დროს სამსჯავრო
წეს-დებათა ძალა აქვ წესათა შემდეგ სტატიათა შინა
მოხსენებულთა, 1865 წელს ოქტომბრის 10-სა
ჩვენმიერ დამტკიცებულთა წეს-დებათა: 8, 44—48,
50, 52, 54, 57—62, 66, 67, 68, 70—74,
76, 79, 80, 82—86.

10. მრთავე დროს საზოგადო სამსჯავრო დებულებ-
ბათან უნდა შევიდეს მოქმედებაში მათნი დამატე-
ბითანი სჯულ-დებანი სამსჯავრო წარმოების, საცავე
წესისანი იმ გვარით, რომ სამკიდრებელის, გასამყრე-
ლო და საგვარეულო მართლების გამოხსნის საქმეები
დაერიგებათ მომრიგებელ მსაჯულებსა და სამხარო-სამს-
ჯავროებსა სამართლის ქვემდებარების დებულებათამე-
ბრ, რომელნიც დაწესებულ არიან ქვეყანის აქეთა მხა-
რისთვის, მაშულის მფლობელობის შეყენის საქმენი
სწარმოებენ თვით მომრიგებელ მსაჯულებისაგან.

11. მრთავე დროს სამსჯავრო დებულებათან აგ-
რეთვე შეიყვანება წარმოებაში ჩვენმიერ დამტკიცებუ-
ლი 14-ს აპრილს 1866 წელსა წეს-დება ნოტარიუ-
ლის ნაწილისა, რომელთა თანაც მიეცემა უფლება ნა-
მესტნიკს: 1-ლად თუ არ იპოვებოდნენ ნოტარიუს-
ბის მსურველნი, სადაც ეს თანამდებობა საჭიროთ იქ-
ნება შეიკისხული, იქ ნოტარიუსის თანამდებობის ას-
რულება მიენდობა ადგილობრივ მომრიგებელ მსაჯულებსა
და 2-რედ თუ მხარეთა მოთხოვნა, ნოტარიუსებს და
იმათ მოადგილეთ მომრიგებელ მსაჯულებს ნება მიეცეთ
აქტების შედგენის შემდეგ, რომელნიც ექვემდებარებიან
შემდეგ დამტკიცებათ იმავე სამსჯავრო მხარის უფრო-
სის ნოტარიუსისა, გაეგზავნების ფოშით იმათგან
უფროსს ნოტარიუსს გამონაწერი ამ აქტებისა, იმასთან-
ვე კუთვნილი დასამტკიცებელი (протоколы) საქტო
და სხვა ხარჯი, ანუ მოწოდებათა (კეიტანიითა), რომ
ეს ხარჯი უფლის ხაზინაში შეტანილობა.

12. მიდრე აქეის ნაწილი უქანასენლათ გაიმარ-
თებდეს, აქეის უწყებულება მიენდობის მომრიგებელ
მსაჯულებსა, რომელთაც ანგარიშის მიცემის წესი
აქეის საქმეებში განისაზღვრება ნამესტნიკის განხილ-
ვითა, ხოლო გირაოების დახსნა, განსყიდვა
და განაპირება მცირე წლოვანთა მამულებისა და
აგრეთვე ყველა შემთხვევა, სადაც აქეის დაბალ ადგი-
ლების უფლება მეტობს, მიენდობა სამხარო სამსჯა-
ვროებსა.

13. მიდრე განხილვებოდნენ სჯულნი ანდერძის
შედგენისა და შემოწმებისანი, შემოწმება დასამკიდრე-
ბელ ანდერძისა მოანდერძებელის სიცოცხლეშივე მიენ-
დობის, აწმუ საფუძელისამებრ, სამხარო სამსჯავრო-
ებს და მომრიგებელ მსაჯულებს, ხოლო წარდგინება ან-
დერძისა მოანდერძის სიკდილ შემდეგ—მიენდობა
მხარის სამსჯავროებს.

14. ქვეყანს აქეთა მხარეს სამსჯავრო დებულებათა
წარმოებაში შეყენისა შესახებ უთველი გამგებლობა
იქმნება ნამესტნიკის უმათერესს სამართლებლოში.

15. იმასვე, ნამესტნიკს მიეცემის სიმართლე, ვიდრე
სჯულის-მდებელ წესით გამოიცემოდეს საზოგადო თათბი-
რო (наказъ) სამსჯავრო ადგილებისათვის, ქვეყანს აქეთა
მხარეს კუთვნილი ინსტრუქციები გასცეს, 1864
წლისა ნოემბრის 20-ს სამსჯავრო დებულებათა
ნამდვილ საფუძელისამებრ, წეს-დებანი ამ დებულებათა
შეყენაზე ქვეყანს აქეთა მხარეს და დროებითი კანო-
ნნი 15 მარტისა 1866 წლისა სამსჯავრო ადგილებში
შინაგანის განმარტებისანი. მანცემულთა ინსტრუქციებ-
ზედ ამ საფუძელთა აცნობებს საუწყებლათ ნამესტნიკი
იუსტიციის მინისტრსა.

მმართველი სენატი არ დაშვდება მოახდინოს ამის
ასასრულებლათ ჯეროვანი განკარგულება.

ნამდვილზე ხელმოწერილია საკუთარის მისის იმ-
პერატორების დიდებულების ხელით

„ალექსანდრე“

პეტერბურგს.

9-ს დეკემბრის 1867 წ.

IV.

ქვეყანს აქეთა მხარის გამიჯვნის წესთა (правила
о размежевании) შედგენის დროს იყო აღიარებული,
რომ იმ დროს მოქმედებდა სამსჯავრო ადგილთა ვერ
შეძლოთ შესაბამება გამიჯვნის განხილვის მოთხოვნი-
ლებისა, რომლისაგანთ, ჩვენმიერ დამტკიცებულის 29
ივნისის 1861 წლის წეს-დებით შესდგა გამიჯვნის
დროს აღმოჩენილ დავების გადასაწყვეტლათ საკუთარი
გამიჯვენელი ადგილები, სახელდობრ: გამიჯველი კო-
მისიები პირველის ხარისხის სამიჯნაო სამსჯავროს თვი-
სებით, და გამიჯვენელი პალატა მეორე და უქანასენე-
ლი ინსტანციის სიმართლითა.

ახლა ჩვენმიერ დამტკიცებულის 22-ს ნოემბრის
1866 წელს დებულების ძალით და გამოცემულ უქა-
ზით მმართველ სენატისადმი ამ რიცხვში, აქამოდ
დარსებული სამსჯავრო ადგილები ქვეყანს აქეთა მხა-
რეს უნდა შეიცვალნენ ახლის ადგილობით, რომელიც
შესდგება 20 ნოემბრის 1864 წლის დებულებათ სა-
ფუძელისა მებრ.

აღიარებთ რა, რომ შემდეგ დროებში საკუთარი გა-
მიჯველი ადგილების არსება აღარ წარმოგვიდგენს სა-
ჭიროებასა და რომ გასამიჯნაო საქმეების ქვემდებ-
რება საზოგადო სამსჯავრო ადგილებისადმი იქმნ ჯერო-
ვანს ერთობის დამყარებას სამსჯავრო ნაწილის მართ-
ვაში და განაწილებს ბასს თავის ქვემდებარებაზედ,
რომელიც სწარმოებს გამიჯვნის დროსა, უბანებთ;

1. ახლის სამსჯავრო ადგილების გახსნიდან ქვე-
ყანს აქეთა მხარეს, დაარსებული აქამოდ იქაური გა-
მიჯველი ადგილები გაუქმდეს; მას უქან თანამდებო-
ბა დადებული ქვეყანს აქეთა მხარის გამიჯვენელ პა-
ლატაზე დაედოს ტფილისის სამსჯავრო პალატასა, ხო-
ლო თანამდებობა გამიჯვენელ კომისიებზე დადებული
დაედოს სამხარო სამსჯავროებსა.

2. ბასამიჯვენელ საქმეების განხილვას და გადაწყ-
ვეტაში მონაწილეობისათვის და გამიჯვნის ტენიკურ
ნაწილში ახლათ თვალ ედენისათვის ტფილისის პალა-
ტის და სამხარო სამსჯავროების შედგენილობაში დაი-
ნიშნონ საკუთარი წევრნი გამიჯვენელ მოხელეთაგან
და შეადგინონ პალატაში გამიჯვენელი ნაწილი ჩვენ-
მიერ დამტკიცებულის შტატის საფუძველზე. ამასთანავე
პალატის უფროსის თავ-ჯდომარეს ზედამხედველობით
გამიჯვენელ წევრს პალატისს მიენდობა საზოგადო გამ-
გებლობა ქვეყანს-ქეთა მხარის გამიჯვნა მართვისა და
ტენიკის შესახებ.

3. სამიჯნაო პლანების დამტკიცება და განხილვა
უმათერესთა საქმეთა, რომელიც შეეება მართვისა და
ტენიკის სამიჯნაო ნაწილსა და რომელთაც ახლათ
განსაზღვრა ნამესტნიკს მიენდობა, დაედება საკუთარს
მსხდომარეობას (особое присутствие) შედგენილს
ტფილისის სამსჯავროს პალატის გამიჯვენელ წევრისა-
გან, ჩეტენი უფროსისაგან და გამიჯვენელ რევიზო-
რისაგან.

4. როგორც თვით გამიჯვნა, აგრეთვე გამიჯვნის
დროს აღმოჩენილობა, თავდათა განხილვა, სწარმოებდეს
ქვეყანს აქეთა მხარის გამიჯვნის წეს-დებათა 29 ივნის-
ის 1861 წლის ნამდვილ საფუძელისამებრ, ქვემოხსენ-
ებულ ცვლილებითა.

ა) მაშულის პატრონების მოწოდება გამიჯვნაზე,
მაშულის მიჯნის ჩვენების მიღება მათგან, დამტკიცება
უდავოთ ჩვენებულ მიჯნისა, მშვიდობიანობით მომრიგე-
ბის თქმულობის, მიწდერის ქურნალების (полсвы жу-
рнали) და სხვა აქტებისა შედგენა ყველა იმაზე, რაც
მოხდება გამიჯვნის დროს, და აგრეთვე სადავო და უდა-
ვო პლანების შედგენა მიენდობა საკუთარ მწესს მხო-
მელთ ზემოქმედების თანამდებობასა, რომელნიც გაიგ-
ზავებიან ადგილობრივ; მასუქან განხილვა და გადაწყ-
ვეტა დავებისა, რომელნიც აღმოჩნდებიან გამიჯვნის
დროსა, და აგრეთვე ჩივილის მიწის მომგებების მოქ-
მედებაზე, მიენდობის ამხარის სამსჯავროებსა, რომელ-
თაც შეუძლიათ ამისთვის საკუთარი ადგილობრივად
გამსვლელი განყოფილება შეადგინონ.

ბ) მიჯნის დადება მცირე წლოვანთა და კუთა-შემ-

ლილთა მამულებში მოხდება ქვეყანს-აქეთა მხარეს
მიჯნის წესდებათა 39 სტატის საფუძველზე, მხარე-
ლოთ თავდა-ზნაურთ წევრთა დაუსწრებლობით.

ბ) პალატის დამატებით მსხდომარეობის (усилен-
ное присутствие.) შედგენა იმ საქმეების გადასაწყ-
ვეტლათ, რომელნიც მოიხსენიებიან ქვეყანს-აქეთა მხა-
რის გამიჯვნის წეს-დებათა 213 სტატიაში მოიპოვება.
იმის ნ.ცვლათ ეს საქმენი განხილვებიან და გადაწყ-
ვლებიან უქანასენლათ სამსჯავრო პალატის დეპარტამენ-
ტების საზოგადო კრებაში

მმართველი სენატი არ დაშვდება ამის ასასრუ-
ლებლათ მოახდინოს ჯეროვანი განკარგულება.

ნამდვილზე ხელმოწერილია საკუთარის მისის იმ-
პერატორების დიდებულების ხელით.

„ალექსანდრე“

პეტერბურგს.

9-ს დეკემბრის 1867 წ.

პოლიტიკა.

ზრანია. 2 (14) იანვრიდან იწერებიან
თორმეტი პარიჟის გაზეთი დღეს სამართალ-
ში დაუძახა (*) გამოძიებულმა მსაჯულმა იმ
მიზეზისაგან, რომ გამოაცხადეს მოკლე ან-
გარიში სჯულის-მდებელ კრებაში ყრილობის
ბაასისა იმავე დღეს, რადგანაც ყრილობაში
ლაპარაკი მოხდა. მონიტორში (მმართველ-
ბის გაზეთია) მოიხსენეს იმავე დღეს აკრძ-
ალულება, რომელიც გაზეთებს შეეება ამ
გვარ ანგარიშების ბეჭედაზე. გაზეთები ძალიან
შემკიდრობაში არიან, ამისთვის რომ გარკ-
ვევით ვერ გაურჩევიან განსხვავება გაზეთის
წინა სტატისა და ანგარიშის მიცემისა. შ.
ბერუმ დღეს გამართა ლაპარაკი ამ გარე-
მოებაზე სჯულის-მდებელ კორპუსში და
სთქვა: პალატა (სჯულის-მდებელი კრება)
დიდატიცემას არ მოიპოვებს საზოგადოე-
ბისაგან, თუ გაზეთებს აღუკრძალვენ პალა-
ტაში წარმოებულ ლაპარაკის ანგარიშის ბე-
ჭედასა. მასუქან რაკი გამოცხადდა 19 იან-
ვარს დეკრეტი, ამისთანა ანგარიშების ბეჭე-
დის აკრძალვა უფრო ცუდს მოახდენს, ვინ-
ემც კეთილს. სახელმწიფო მინისტრმა, რუემ
უპასუხა, რომ სჯულის-მდებელ კორპუსში
არუნდა განსაჯონ ეს საგანი, რადგანაც ის
ეხლა განხილვება სამსჯავროში. მმარ-
თებლობა საჭიროთა ჰრაცხავს გამოაცხადოს,
რომ უსამართლო და უსაფუძვლო საქმე იქ-
ნებოდა, რომ მმართველობის თავისუფლების
მოყვრებაზე ექვი შეეტანათ. შ. შერუსაგან
ამსაგანზე დაწყებული ლაპარაკი, მაშინ უფ-
რო განსჯისათვის შესაბამა იქნება, როცა
სტამბაზე (ბეჭედაზე) დაიწყება ბასის სჯულის
მდებელ კორპუსში.

—საზოგადოთ ჯარის რეორგანიზაციის სჯუ-
ლის საქმე წყნარათ მიდის წინა; სახელმწიფო
რჩევას არ მოსწონს პროკეტის დამატებაები,
რომელიც დაურთეს სჯულის მდებელ კორ-
პუსის წევრებმა, თუმცა ამ წევრებს ამის იმე-
დი არა ჰქონდათ, რადგანაც ისეთი ზომიერი
მოთხოვნილება შეიტანეს, რომ იმაზე ნაკლებ-
ბი აღარ შეიძლებოდა.

(*) მეროპში ბეჭედა წიგნისა, ჟურნალისა, გაზე-
თისა და სხვათა ზოგან ისეა, რომ მმართველობა არ
შეეება, რაც უნდა ბეჭედონ, ესე იგი ბეჭედის სრული
თავისუფლება, როგორც ანგლიაში, შევიცარაში და
სხვაგან. ზოგან კი ნება აქვთ ბეჭედის თავისუფ-
ლათ. მხოლოდ თუ რამ საწინააღმდეგოა ან მმართვე-
ლობისა ან სარწმუნოებისა, ან ზნეობისა და ან რე-
მელთა მიღებულთ დებულებათა, ამ გვარ შემთხვევაში
წიგნი ან გაზეთი სამართალში შეჰყავთ და გაზეთის
გამოცემას შეაყენებენ დროებით ან მოსპობენ საუდა-
მოთ. ამგვარი დებულება არის შრანიაში და სხვა სა-
ხელმწიფოებთა შორის რუსეთშიაც მხოლოდ ორს ქა-
ლქში პეტერბურგში და მოსკოვში. ზოგან კიდევ ბე-
ჭედა ისე შეიძლება, რომ ჯერ მმართველობისაგან და-
ნიშნულ მოხელეებმა (ცენზორმა) უნდა გაიწიჯოს და
მერე დაიბეჭდოს წიგნი. ამგვარი ბეჭედა ჩვენშია და
რუსეთში და აგრეთვე ზოგიერთ მეროპის ადგილებში.

რამდენსაჲ სჯულის-მდებელ კორპუსის წევრების ამორჩევაში 24 დეკემბრს) მმართველობა დაიკისრდა და მიიმეშობევიდნენ მოახდინა უმეტეს ნაწილზე სჯულის მდებელ კორპუსისა. მის დეპარტამენტში (მაზრაში) მმართველობის კანდიდატებს ნაკლები კენჭი მოუვიდათ, ვიდრე ოპოზიციის (მოწინააღმდეგების) კანდიდატებსა. მთელს ხელმოკრეთ მოახდინეს კენჭის ყრა, მაგრამ ოპოზიციის კანდიდატებს უფრო მეტი კენჭი მოუვიდათ. ეს იმათი ამორჩევა ამისთვის მოხდა, რომ ორივე კანდიდატები ეწინააღმდეგებოდნენ ჯარის რეორგანიზაციის (გაპაროვის) ახალ პროექტსა. ეს ამორჩევა აგრეთვე გვიმტკიცებს, რომ სოფლის მცხოვრებლები გამოდიან იმ ზედ-მოქმედებისაგან, რომელსაც მმართველობასა ჰქონდა საზოგადო ხმის მიცემაში (საზოგადო კენჭით ამორჩევაში). ეს ამორჩევა რომ წინათ მომხდარიყო, უმეტესი ნაწილი სჯულის-მდებელ კორპუსის უფრო გულგრილთ მოეპყრობოდა ჯარის რეორგანიზაციის პროექტსა, ვიდრე ეხლა; სჯულის-მდებელ კორპუსის წევრებს მოკრძალებდათ, რომ მომავალ ამორჩევაში არ გაეშაებინათ.

იტალია. 2 იანვრიდან გაზეთში „იტალია“ სწერენ: კაროლმა მიეტოვრა-მმართველობა მიიღო სენატისაგან და დეპუტატთა პალატისაგან გაგზავნილი დეპუტატია ახალწლის მისალოცად. აი რა უთხრა იმან პალატისაგან მიგზავნილს დეპუტატს: „ჩვენ შევესწარით ერთს ყველაზე უმთავრესსაგანს გაჭირვებას; ჩვენ დიდს შიშში ვართ ჩავარდნილი, მაგრამ იტალიას ბევრჯერ გამოუვლია ამისთანა განსაცდელი, და ყოველთვის ბედნიერათ გამოსულა იქიდან. საჭიროთა ვრცხვად, გირჩიოთ მშვიდობიანად და თანხმობით იყოთ. პალატას წაუდგინეს უაღრესი პროექტები სჯულისა; იმედმაქვს, რომ ის დიდს ყურადღებას მიაქცევს და რამდენიც შეეძლება, შრომას არ მოაკლებს ამ საქმეებს. ამ უკანასკნელს ორს თვეს ჩვენი მდგომარეობა რამდენათმე შეცვლდა და ყოველი ჩვენი ღონე იმაზე უნდა იყოს მიქცეული, რომ უკეთესი მდგომარეობა დაემაქროთ.“

ტელეგრაფები,

პეტერბურგში მიღებული.

შლონკი. 28 დეკემბრს (9 იანვარს) შპირელების პირობები საფინანსო ბუჯეტისა უნდა იყოსა შემდგომი: სახელმწიფო ხარჯი დაედება პურის დაფქვასა, ამისგან მოეღიან 100 მილიონსა. ადგილის ხარჯი 30 მილიონი, შტემპელის ჯარიმა 5 მილიონი და ბოლოს საეკლესიო მამულებისა დაგირავებისაგან და თამბაქოს ხარჯის იჯარით მიცემისაგან შემოვა 400 მილიონი.

ბერლინი. 28 დეკემბრს (9 იანვარს). მაგდებურგის მაზრაში ნადირობის დროს გრაფმა ბისმარკმა დიდკაცობის შეყრილობაში სიტყვა, რომ შრანციასთან ომიანობის შიში უსაფუძვლოა და არწმუნდება იქ მყოფთა, რომ გული დამშვიდდებინათ.

პარიზი. 28 დეკემბრს (9 იანვარს). სჯულის-მდებელ კორპუსში განაგრძეს სამხედრო სჯულის განსჯა და რამდენიმე სტატია მიიღეს.

დღევანდელ კრებაში სჯულის-მდებელ კორპუსში რამდენსაჲ გაზეთის სამართალში მიცემისათვის მმართველობისაგან მოხდენილი განკარგულება უ. პიკარმა განჰქიცა. ის ამტკიცებდა, რომ გაზეთებს ამ გვარათ სიმაღლესი ერთმევათ სჯულის-მდებელ კრების გადაწყვეტილებაზე განსჯისა. უ. რუმე უპასუხა, რომ თუმცა ყოველდღე მმართველობა ასმენს, გაზეთები მაინც არღვევენ კონსტიტუციის 42 სტატიასა. მმართველობა გაზეთებს აძლევს ნებასა, რომ განსაჯონ პალატების მოქმედება და გადაწყვეტილება, მხოლოდ აღუკრძა-

ლავს გამოაცხადოს ისეთი ანგარიშები კრებაზე, რომელიც ოფიციალური არ არის.

უ. ტიერმა მოითხოვა, რომ გაზეთებს პალატის გადაწყვეტილების განსჯის ნება მიეცეს; იმან გამოაცხადა, რომ სჯულის-მდებელ კორპუსი არ უნდა სარგებლობდეს განსაკუთრებით პრივილეგიით მაშინ, როდესაც გაზეთებს ნება აქვს განსაჯონ მოქმედება და გადაწყვეტილება ყველა სხვა საზოგადო უფლებებზე. ამ გვარი პრივილეგია სჯულის-მდებელს კორპუსს ამკირებს.

უ. რუმე ამაზედ უპასუხა, რომ კონსტიტუცია ნებას აძლევს გაზეთებს დაბეჭდონ ორგანიზაციის ანგარიში პალატის ბაასისა, სახელდობს სტენოგრაფიული და ანალიური; მაგრამ ნებას არ აძლევს, ამგვარი ანგარიში დაიბეჭდოს. სამსჯავროს საქმეა, გადაწყვიტოს, რა არის განსჯა და რა არის ანგარიში. ბოლოს რუმე სიტყვა, რომ მმართველობა არ ფიქრობს შემადიროს გაზეთების სიმაღლეს განსჯისა, რომელიც მათ ეკუთვნის; ეს სიმაღლეს იმათ სრულიად ზრება.

შვილისში მიღებული.

პეტერბურგი. 10 იანვარს. ამბობენ, რომ იმპერატორი ნაპოლეონი ბაშააქცადებს მშვიდობის-მოყვარეობის მანიფესტსა. პარიზის ახლოს იმართება მაგარი ბანაკი. შრანციის ელჩის მდგომარეობა ბერლინიში შერყეულია იმ აღტყენისაგან, რომელსაც ის იტერდა პარიზსა და ბერლინის კაბინეტებს შორის.

პეტერბურგი. 13 იანვარს. ხივა (თურქისტანში) რუსეთზე გამოდის. ხივის ყველა მგობრული შეკრულობა მოახდინა მურქმენებთან და რუსეთის მიჯნის ახლოს ციხეებს აგებს.

პეტერბურგი. 14 იანვარს. მენიდან გვაცნობენ: უკრაინელებში რუსეთის ელჩებს ბძანება მიუღიათ, უცხოელების სახელმწიფოებს გამოუცხადონ, რომ რუსის მმართველობასა ჰსურს მშვიდობიანობის დაცვა.

რამდენიმე სიტყვა შესახებ პ. ბ. ჯორჯაძისა.

ბოლივან ზაფხულში, როდესაც, სიციბით დამწვარი და ნაყოფის ველარ აღმომცენი დედა-მეფა, მხოლოდ მარტო მტერს იდენს გახურებულს ზურგზედ, სადმე მოწმენდილ ცის კიდებდ ერთი ნაგლეჯი ღრუბლის, თავის თავად ვერ შემძლებელი ვერც ჰაერის გაგრილებისა და გაწმენდისა და ვერც დედა-მეფის დაღობისა, ყოველის კეთილ-მუშაის გულს ახარებს... სურვილი მოჰგერის მას სხვა და სხვა იმედებს და სიხარულით ეუბნება კეთილი მუშაი თავის თავს: „აიდე სადმე გამოჩნდებიან, ღვთის მადლით, ამ ცაზედ სხვა ნაგლეჯებიც ღრუბლისა, შიუერთდებიან ერთმანერთს, დაჰფარვენ სრულიად ცას და იწყებენ წვიმას, რომლითაც გაიწმინდება ჰაერი და იხარებს დამბალი, გულ-გამძლარი და გულუხვი დედა-მეფა.“ — ამ ღრუბლის ნაგლეჯის მსგავსად მოსჩანს ჩვენში ჯერ მხოლოდ მარტო პ. ბ. ჯორჯაძისა, რომელსაც შეეხება ეს ჩვენი სტატია. მაგრამ ჯერ გვსურს, რომ აქ წარმოვსთქვათ მოკლედ რამდენიმე ჰაზრი საზოგადოთ დედა-კაცობის ღირსებაზედ, როგორც დედაბაში, ისე ცოლობაშია. — მართის სიტყვით დედა-კაცი არის ჩვენის ცხოვრების გვირგვინი, მაგრამ რათი უნდა ავირგინოს მან ჩვენი ცხოვრება და გვიენტაროს სხვა-და-სხვა მიზეზებისა გამო გამწარებული სიცოცხლე? სიყვარულითა! — მეტყვიან. — ღია სიყვარულით! ჩვენც ეუბასუნებთ; იმათ უნდა დანერგონ ჩვენში სიყვარული და აღზნან ჩვენს გულში ტრფილება, მაგრამ ოცნებითი სიყვარული კი არა, არა, ის სიყვარული, რომელიც აპატიონებს კაცს და რომლის საფუძველი არის პატიოსანი შრომა და განათლება! — რა გვარი ღირსება ეჭირებათ

დედა-კაცებს, რომ ამ გვარი სიყვარულის აღგზნება შეიძლოს ჩვენში? სილამაზეო! — მიპასუხებენ; იმ გვარი სილამაზე, სიტუარფე და კეკლულობა, რა გვარიც ავიწერეს პოეტებმა! — მაგრამ რათა ალტაცებულ-პოეტებს არ დარჩენიათ, სილამაზის იდეალის გამოხატვის დროს, აუწერელი არც შავი თვალები, არც ბოლოს კბილები, არც საროს ტანი, არც თმა-გიშერი, არც შეილდითი მოხრილი წარბები და არც ისარიები ინდოს ჯარათ წამოხილული წამწამები, მართის სიტყვით იმათ გვიჩვენებს ჩვენ მაჰა პოეტურს აღწერილობაში სხეულის მშვენიერების სრული სურათი. — მართალია, ფიზიკური მშვენიერება არის ბუნების წესით კაცობრიობის ერთი მოთხოვნილებათაგანი, მაგრამ კაცის სრულს ღირსებას დიხაძე ვერ შეადგენს, რადგანაც კაცში მარტო ფიზიკური მხარე არ არის, მაგრამ იმასა აქვს მეორე უმაღლესი მხარეც სულიერი (ზნეობითი), ურომლითაც ის ძალიან შორს ვერაღდება პირუტყვულს თაობას: კაცს უნდა ჰქონდეს სულის ანუ ჰუის სილამაზეც; ის უნდა ამშვენიერებდეს იმას, რასაც ჰუა მოითხოვს. — სხეულის მშვენიერება არის მხოლოდ პირველი ბიჯი კაცობრიობის წარმატებისა. მის შემდეგ, რა ის გამოვიდა პირუტყულ-მდგომარეობიდან, როდესაც კაცმა ეს პირველი ბიჯი გადადგა, თავის მოყვარეობა დააწყებია მას თავის თავზედ ზრუნვა და ფიქრი, რომელიც გამოცხადდა მხოლოდ მისი ფიზიკურის მხრის წრთენითა და გამშვენიერებით, რადგანაც ეს უფრო ადვილი და თვალ-და-თვალ დასანახავი განსხვავებული ღირსება იყო; ამ გვარი ფიზიკური წრთენა უფრო ძლიერათ გამოცხადდა დედა-კაცში, რადგანაც ეს მოთხოვნილება უფრო დედა-კაცის ბუნებაში იღვა და დედა-კაცებმა კიდევაც მიაწვეინეს თვისის სხეულის მშვენიერებას უკანასკნელს წერტილამდის. — სულ ამაზედ გაჩერებაც არ იქნებოდა, და წინ მიისწევდა, კაცობრიობამ გადმოდგა მეორე ბიჯიც, გამოხილა გონების თელოც და, რაც დინახა, მითი შეუდგა იმის ზრუნვასაც, ესე იგი, სულიერის მხრის გაზდას და გამშვენიერებას და ისე კი გაიტაცა ამ შრომამ, რომ ფიზიკური მხარე დაევიწყა და ყურიც აღარ უგდო!... ამ გვარი შრომაც არ იყო სრული ღირსების მომნიჭებელი, თუმცა გონების წრთენა კი უმჯობესია ფიზიკის წრთენისადა მის გამშვენიერების ცდაზედ! — პირველს ბიჯში კაცობრიობა ემსგავსებოდა მშვენიერს საქურტულს, რომელშიაც იღვა ურიგო და უმხარი განძი და მეორეს ბიჯში, საქურტულს ურიგოს და განძსა კი ძვირფასსა. მესამე ბიჯი იქნება, როდესაც კაცი ეცდება თვისის ორივე მხრის თანაწორ განშენიერებას! — ამ გვარი პირეზა დღითი-დღე მრავლდებიან უცხო ქვეყნებში; ასე გასინჯეთ, რომ რუსეთშიც კი გამოჩნდნენ ამ დროში; მაგრამ ჩვენში!... — ჩვენში კი ნულა მკითხავთ!... არა თუ თავის თავად ცდილობდნენ ამ გვარ ღირსების მოპოებას, სხვა ეინც ამხილებს, იმათაც კი სდევნიან და კიდევ, ეს არის, საღმრთოწერილის სიტყვა: „ამხილე უგუნურთა და შეგიძლონ შენ.“ — ანუ მდაბიურათ ესთქვათ: „ბავშვო პირი დაიბანე, გასერილი ხარო“ — რომ ეტყვიან, ის ტირილს მოჰყვება და იძახის: „დამხსენი შემა... და სხვანი.“ — ჯერ-ჯერობით მოვეცოდლოთ აქ მათზედ ლაპარაკს და გაგსინჯოთ, თუ რა მნიშვნელობა აქვს საზოგადოთ დედა-კაცს ცოლობაში?... შოველს დედა-კაცს შეუძლია,

მაგრამ განა ეს არის მისი საქმია ეალი? შოველი კაცი თავის თავით იშენებს კეთილ-ცხოვრებას, რომლის გამოც იდგამს უღელს და რომლისათვისაც ეჭირება მომხრე, რომ გაუადვილოს ის უღელი და შეუსუბუქოს მიმიტვირთი. მასთანავე ეჭირება მის ბუნებას,

ყოველს შემთხვევაში ქირშიდაც და სხვანაირად. — მადაც თანა მოხიარე მეგობარი და ეს ეალათ აძევს ცოლს, — განვიგორბე, რომ კაცი იშენებს ცხოვრების საღელს და მაშინ ეჭირება კეთილი მომხმარე, თანა-შემწე, რადგანაც ბევრი მისთანა სამუშაო გამოჩნდება მაშინ, რომელიც უფრო შვეფერის დედა-კაცის ბუნებას და უფრო ადვილათ მას მოუშვებელი ცოლისაგან ვიდრე ქრმისაგან და მაშასადამე იგვარი შრომა უნდა იხედროს მუშაობის განაწილების დროს კეთილმა და ღირსმა ცოლმა: ეს არის მისი უმაღლესი ცოლობის დანიშნულება!... — ახლა, ნება მომეცით, ვიკითხო, როგორ ასრულებენ ამ ეალს ჩვენში ცოლები? ისინი მხოლოდ იმას სთხოვენ ქრმებს, რომ შეძლებან მეტათ შეინახონ: ასე, აჰამონ, ჩააცვან, დახურონ, იშრომონ და ისინი კი არ გასარჯონ: და ნაცვლად ამისა რას მიიღებენ ხოლმე საწყლები ქრმები ჩვენში? ერთს, ორს გენაცვალეს, სამიოდეს შენიჭირობეს და ამათთანაც ერთს შეფერებულ-კონას და ეს არის იმათი კარგი ცოლობა! მაგრამ უკაცრავათ! ეი-დეე წამოძღა მათზედ ძიერი!... — შეჯობესია მათ თავი მოეშოროთ და ახლა ისიც გავსინჯოთ რაში მდგომარეობს დედაბაში!... — მინ არ იცის, რომ შეილდის თავ-და-პირველი დაუღდის ეალი აძევს დედებს; იმათ უნდა გაუღდეს შეილდის განათლების საფუძველი!... — ის დედა რომელიც ჯერ ცხრა თვეს ატარებს მუცლით შეილს, ჰმობს, მერე აწოვებს ძუძუს და შეუდგება მას, სხეულის ზრდის და ჰზრუნავს მასზედ, სანამ არ დაამთავრებს, ის დედა ასრულებს მარტო ბუნებითი მოვალეობას. ამ გვარ-დემობრივ ღირსებას არც პირუტყვები არიან მოკლებულნი. მაგრამ ღირსი დედა წრთენის შეილს და ზრდის მის სულიერ მხარესაც, რომელსაც საფუძვლად უდგენს უმეტესად სხვათა შორის ქრისტობა მოძღვრების ნამდვილად და არა ფანტატიკური ზნაპარულად გადაცეულ-ოცნებებს!... — ჩვენში ძვირათ იპოვება დედა ამ ღირსებით აღჭურვილი. მინ იტყვის, რომ ჩვენს დედებს არ უყვარდეთ შეილები? მაგრამ უყვარდეთ და ჰსურს მათთვის კეთილი ისე, როგორც მათ ესმის და მით უნებურათ მტრობენ თვის ნაშობებს!... ჩვენში, საზოგადო აზრის მიმდევარს დედებს ჰგონიათ კაცის ღირსება მხოლოდ გარეგანი მნიშვნელობის მოპოება! საკაცად-კაცად ღირსება დაუფიქრებიათ და ამის გამო დედის რძესთანავე თანეწარევენ ხოლმე ამ სასურველო და სანატრო, მათის აზრით, ბედნიერების ძებნის სურვილს; შეილებიც, რასაკვირველია, სიყრმითანავე შეუდგებიან მის ძებნას.

ახლა შედარებით ესთქვათ უწინდელი დედაბაში ამათთანავე იყვენ ჩვენში თუარა? დიხაძე არა? — ის სიყვარობი, რომლებზედაც გულ-დაწყევით ქეთიინებს მართაშვილი, დღეს აღარსად არიან!... — ძველ-დროში ქართველს ძვირათ იპოვიდით ჩვენში, რომ არ ყოფილიყო განსწავლული საღმრთო-საერო-მეფე იცოდნენ ქართული ზედმოწვენი, იყვენ კარგი მოსაქონარი და მეოჯახები; მათი გონება მუდამ გართული იყო რიგიან საქმეებში და ახლა კი ძვირათ იპოვება საქართველოში დედაკაცი ამ ღირსებით სრული; დღეს სწავლა ჰგონიათ მხოლოდ ჩქორათული რუსული და ტანციობა და ის დედაკაცი ბუნებაც, რომელსაც უყვარს მშვიდობიანობა და სიწყნარე, მათში აღარ იხედება, მაგრამ ნაცვლად შეფოსა და უთანხმოებას ახდენენ ხალხში: „ამან ის სიტყვა და იმან ეს სიტყვა ბოი!“ — მე ვერ მოგახსენებთ, რომ ახლადელო დროში ჩვენში ქალები ყველა ამგვარი იყონ! ზოგნი დიხს ღირსი დედა-კაცები არიან, რომლის რიცხვიმაც, ჩვენის აზრით, ერთი უპირეველს ადგილთაგანი უჭირავს პ. ბ. ჯორჯაძისას ისე, რომ შემძებროს მასზედ გრძელად სჯა და არც კი ეხბი ჩემს თავს ეალდებულათ პირად პირადთა მათზედ სალაპარაკოთ. მე მხოლოდ მოგახსენებთ იმ პ. ბ. ჯ. რომლის სტატიებიც ხშირათ შეგხედება ხოლმე ჟურნალში. — მართალია ევროპაიული მნიშვნელობა კი არა აქვს რა მის სტატიებს და მისს შრომას (და კიდევ რომ ჰქონდეს უაღვილო იქნება ჯერ ჩვენში), მაგრამ იქილამ ცხადათა მოსჩანს, რომ მათ ავტორს სხვებისათ არა აქვს უზრალოთ გული გასუბუქოლი, მაგრამ კეთილად ამოქმედებს თვის გონებას და განჭვრეტაც საგნების რიგინი და მართალი აქვს. — დასამტკიცებლად ჩემის სიტყვისა წაიკითხეთ მისი ლექსი: „დედა შეილს!“ — და მაშინ მიბრძანეთ მართალს მოგახსენებთ თუ არა?... —

თ. აკ. წერეთელი.